

ارتکاب جرائم علیه امنیت ملی توسط مطبوعات و رسانه‌ها در
نظام حقوق داخلی با نگرشی بر اسناد و قوانین بین‌المللی

تألیف:

علیرضا شیوافرد

(کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی)

پاییز ۱۳۹۶

سرشناسنامه	:	شیوافرد، علی‌رضا، ۱۳۶۹-
عنوان قراردادی	:	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدید آور	:	ارتکاب جرائم علیه امنیت ملی توسط مطبوعات و رسانه‌ها در نظام حقوق داخلی با نگرشی بر اسناد و قوانین بین‌المللی/نویسنده علیرضا شیوافرد،
مشخصات ناشر	:	یزد: آرتاکاوا، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۷ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۶۷۷-۹۸-۹ ریال: ۱۱۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	جرائم کامپیوتری
موضوع	:	Computer crimes
موضوع	:	جرائم کامپیوتری-ایران-پی جویی
موضوع	:	Computer crimes - Investigation - Iran
موضوع	:	جرائم کامپیوتری - قوانین و مقررات - ایران
موضوع	:	Computer crimes - Low and legislation - Iran
موضوع	:	امنیت ملی - قوانین و مقررات - ایران
موضوع	:	National security - Low and legislation - Iran
شناسه افزوده	:	جبری، محمد - سین، ۱۳۴۹-
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۶ الف ۴ / ۲۵ KMH
رده‌بندی دیویی	:	۳۴۳/۵۵۰۹۹۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۹۱۱۸۵۸
شماره ثبت کتاب	:	۴۵۴-۹۶

ارتکاب جرائم علیه امنیت ملی توسط مطبوعات و رسانه‌ها
در نظام حقوق داخلی با نگرشی بر اسناد و قوانین بین‌المللی

■ نویسنده: علیرضا شیوافرد

■ ناشر: آرتاکاوا

■ ناظر چاپ: حمید صادقی

■ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

■ شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

■ قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال

■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۷۷-۹۸-۹

مقدمه.....	۹
------------	---

فصل اول: بررسی مفاهیم ۱۳

مبحث اول: آزادی مطبوعات و حقوق بشر.....	۱۵
رسالت مطبوعاتی و حقوق مطبوعات.....	۱۶
حدود آزادی مطبوعات.....	۱۸
مسئولیت کیفری در جرائم مطبوعاتی.....	۱۹
مبحث دوم: جرم رسانه‌های.....	۱۹
گفتار اول: مفهوم رسانه و اقسام آن.....	۱۹
بند اول: مفهوم رسانه.....	۱۹
بند دوم: اقسام رسانه.....	۲۰
الف) مطبوعات (چاپی، الکترونیکی).....	۲۰
۱- معنای لغوی مطبوعات.....	۲۱
۲- معنای قانونی مطبوعات.....	۲۱
ب- آزادی مطبوعات.....	۲۴
۱- آزادی مطبوعات در اسناد بین‌المللی.....	۲۴
۲- آزادی مطبوعات در قوانین سایر کشورها.....	۲۶
فرانسه.....	۲۷
ایتالیا.....	۲۷
آلمان.....	۲۷
ژاپن.....	۲۷
اسپانیا.....	۲۸
پرتغال.....	۲۸
۳- آزادی مطبوعات در قوانین ایران.....	۲۸
ج- رسانه الکترونیک.....	۳۰
گفتار دوم: جرم رسانه‌های.....	۳۰
بند اول: جرم رسانه الکترونیک.....	۳۰

۳۰	الف) تعریف
۳۱	ب) بررسی ارکان سه گانه
۳۱	۱- رکن مادی
۳۲	۲- رکن قانونی
۳۲	۳- رکن معنوی
۳۳	بند دوم: جرم مطبوعاتی (اعم از چاپی و الکترونیک)
۳۴	الف) تعریف جرم مطبوعاتی
۳۶	ب) بررسی ارکان سه گانه
۳۶	۱- رکن قانونی
۳۹	۲- رکن مادی
۳۹	۳- رکن روانی
۴۰	مبحث سوم: جرائم علیه امنیت
۴۱	گفتار اول: تبیین مفهوم امنیت ملی
۴۱	گفتار دوم: تبیین مفهوم جرائم علیه امنیت
۴۲	گفتار سوم: شناسایی مصادیق جرائم علیه امنیت در حقوق ایران
۴۵	فصل دوم: جرم بودن اخلال در امنیت توسط مطبوعات اساسی و ماهیت آن
۴۷	مبحث اول: جرم انگاری اخلال در امنیت عمومی توسط مطبوعات
۴۸	گفتار اول: اسناد بین المللی
۴۹	گفتار دوم: قوانین سایر کشورها
۴۹	بند اول: ترکیه
۵۰	بند دوم: آلمان
۵۰	بند سوم: فرانسه
۵۰	بند چهارم: مالزی
۵۰	بند پنجم: اردن
۵۱	بند ششم: فدراسیون روسیه
۵۱	گفتار سوم: قانون ایران
۵۱	مبحث دوم: شناسایی مصادیق و ماهیت جرائم علیه امنیت ملی که توسط مطبوعات قبل از تکاپاند
۵۲	گفتار اول: شناسایی مصادیق
۵۲	بند اول: مصادیق مذکور در قانون مطبوعات

الف) توهین به مقامات و مقدسات.....	۵۲
۱- توهین به مقامات	۵۲
۲- توهین به مقدسات	۵۴
ب) انتشار و افشاء اسرار	۵۶
ج) انتشار مذاکرات جلسات غیرعلنی مجلس شورای اسلامی، محاکم دادگستری، تحقیقات مراجع قضایی و اطلاعاتی	۶۳
د) تحریک به جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی	۶۵
ه) تبلیغ علیه جمهوری اسلامی ایران یا به نفع گروه‌های مخالف	۷۱
و) تحریک به سداوت‌های نژادی	۷۷
بند دوم: جرائم مطبوعاتی علیه امنیت در سایر قوانین موضوعه	۷۹
الف) همکاری با دول متخاصم خارجی	۷۹
ب) تحریک نیروهای رزمی	۸۰
ج) افساد فی الارض	۸۲
د) تهدید به بمب‌گذاری یا ادعای وقوع آن	۸۳
ه) توهین به مقامات سیاسی خارجی	۸۴
و) اشاعه اکاذیب	۸۵
ز) جاسوسی	۸۷
گفتار دوم: شناسایی ماهیت ارتکاب جرائم علیه امنیت توسط مطبوعات و آثار آن	۹۴
بند اول: سیاسی یا مطبوعاتی بودن جرم ارتكابی و ماهیت آن	۹۵
بند دوم: اثر ماهیت مطبوعاتی جرم بر دادرسی	۹۷
الف) مرجع صالح به رسیدگی	۹۸
۱- جرائم مطبوعاتی و سیاسی	۹۸
ب) شکل و نحوه رسیدگی	۹۹
۱- علنی بودن رسیدگی	۹۹
۲- لزوم حضور هیئت‌منصفه	۱۰۱
ج) مجازات	۱۰۱
۱- تعیین مجازات	۱۰۱
۲- انتقاد	۱۰۳

فصل سوم: بررسی و نقد جرم انگاری‌های صورت گرفته ۱۰۵

- مبحث اول: نبایدهای جرم انگاری‌های صورت گرفته ۱۰۸
- گفتار اول: تورم کیفری ۱۰۹
- بند اول: مفهوم تورم کیفری ۱۰۹
- بند دوم: تورم کیفری در حوزه مطبوعات ۱۱۰
- بند سوم: علل تورم کیفری ۱۱۲
- الف) اصالت دادن به مجازات‌های کیفری ۱۱۲
- ب) استفاد از کلمات مبهم در جرم انگاری ۱۱۴
- ۱- فعالیت تبلیغی علیه نظام ۱۱۴
- ۲- افساد فی الارض ۱۱۶
- گفتار دوم: هم سو بودن جرم انگاری‌ها با سیاست جنایی تقنینی قانون‌گذار قانون اساسی در حوزه مطبوعات ۱۱۷
- مبحث دوم: بایدهای جرم انگاری‌های صورت گرفته ۱۱۹
- گفتار اول: دقت در تناسب جرم و مجازات ۱۱۹
- گفتار دوم: صراحت و شفافیت در جرم انگاری‌ها ۱۲۰
- گفتار سوم: رعایت قواعد نگارشی و ادبی ۱۲۱
- مبحث سوم: تحلیل و بررسی تطبیقی جرائم مطبوعات علیه امنیت در حقوق داخلی ایران و اسناد بین‌المللی و خارجی ۱۲۱
- گفتار اول: جایگاه مطبوعات در قوانین بین‌الملل ۱۲۲
- اصول بنیادی نظام آزادی مطبوعات ۱۲۳
- الف) اصل انتشار آزادانه مطبوعات ۱۲۳
- ب) اصل استقلال مطبوعات و بی‌طرفی روزنامه‌نگاران ۱۲۵
- پ) اصل کثرت‌گرایی مطبوعات ۱۲۵
- اعلامیه‌های سمینارهای منطقه‌ای «یونسکو» ۱۲۶
- گفتار دوم: جایگاه تطبیقی جرائم ارتکاب یافته مطبوعاتی بر علیه امنیت ملی ۱۲۸

مقدمه

امروزه امنیت ملی به عنوان عمده ترین اولویت های فراروی دولت ها - ملت ها بوده و بالا بردن ضریب آن از طریق شناسایی و رفع تهدیدهای موجود یکی از دغدغه های نخبگان و حاکمان سیاسی به شمار می رود. عوامل تهدید را علیه امنیت ملی را می توان در طیف وسیعی از عوامل سخت افزاری و نرم افزاری دسته بندی کرد. در میان عواملی که به روش نرم افزارانه بر امنیت ملی تأثیر می گذارد، عملکرد مطبوعات و رسانه ها از برجستگی خاص برخوردار است. در حال حاضر رسانه ها و از جمله مطبوعات از حالت نمادین بیرون آمده و به یکی از قطب های تبلیغاتی و اطلاع رسانی کشورهای جهان تبدیل شده است، به گونه ای که کشورهایی که از مطبوعات قوی تر و گسترده تری برخوردار باشند از نقطه نظر سیاسی، اقتصادی و فرهنگی تفاوت قابل ملاحظه ای با بقیه کشورها پیدا کرده اند.

با توجه به این نقش «آیرگاز» رسانه ها و مطبوعات در جامعه و در پی افزایش تعداد روزنامه ها و مجله ها و گوناگونی بینش های اجتماعی و فرهنگی نشریات، نگرانی ها و دغدغه هایی برای مسئولین فراهم شده است. برای بررسی تأثیر رسانه ها و مطبوعات بر امنیت ملی باید این نکته را در نظر داشت که اصولاً عملکرد رسانه ها و مطبوعات هم تأثیر مثبت و ایجابی و هم منفی و سلبی می تواند بر ضریب امنیت ملی داشته باشد. منظور از تأثیرات منفی و سلبی مطبوعات و رسانه ها بر امنیت ملی آن است که عملکرد رسانه ها به نحوی باشد که شاخصه های امنیت ملی را به خطر اندازد و نیز تأثیرات مثبت و ایجابی آن می تواند افزایش ضریب امنیت ملی در اثر عملکرد درست مطبوعات و رسانه ها باشد.

به طور مثال میزان رعایت حدود و مرزهای آزادی بیان، تقویت یا تضعیف وحدت ملی، توجه به انتقاد سازنده یا تخریب، جلب مشارکت سیاسی یا گسترش بی حسی سیاسی، میزان تقید مطبوعات به حفظ ارزش های دینی و ملی، توجه و یا عدم توجه به رسالت واقعی مطبوعات و رویکرد مطبوعات به مقوله قانون گرایی از جمله مقولاتی است که نحوه مواجهه و تعامل مطبوعات با آن ها می تواند بر امنیت ملی تأثیر منفی یا مثبت داشته باشد.

بر اساس مطالب فوق‌الذکر و این واقعیت که رسانه‌ها و مطبوعات در صورتی که عملکرد نادرست داشته باشند، آثار منفی بر امنیت ملی خواهند داشت، قانون‌گذاران تمام کشورها محدودیتهایی را با توجه به مصالح امنیت ملی بر اصل آزادی مطبوعات بار نموده‌اند که در صورت تجاوز از محدودیت‌های صورت گرفته توسط مطبوعات و رسانه‌ها با توجه به اهمیت حوزه امنیت ملی معمولاً با پاسخ‌های کیفری با آن مقابله می‌شود. نکته‌ای که باید به آن توجه داشت این است که با توجه به آثار مخرب ارتکاب جرائم علیه امنیت ملی از طریق مطبوعات و رسانه‌ها نسبت به ارتکاب همین جرائم از طریق افراد، می‌بایست به منظور رعایت تناسب بین جرم و مجازات، مجازات سنگین‌تری برای ارتکاب این دسته از جرائم از طریق مطبوعات تعیین شود، به‌طور مثال جرم تبلیغ علیه نظام در صورتی که برای یک شخص انجام شود با توجه به تعداد مخاطبی که دارد آثار زیان‌بار کمتری دارد تا زمانی که همین جرم از طریق مطبوعات یا رسانه‌ها صورت پذیرد، چراکه رسانه‌ها از جمله مطبوعات مخاطبان بسیار زیادی دارند و درواقع به‌نوعی شکل‌دهنده‌ی افکار عمومی در جامعه می‌باشند. پس طبعاً تبلیغ علیه نظام در مطبوعات و رسانه‌ها آثار زیان‌بار بیشتر و عمیق‌تری دارد که بر همین اساس میزان مجازات ارتکاب این دسته از جرائم از طریق مطبوعات باید شدیدتر از ارتکاب همین جرائم از طریق غیر مطبوعات باشد.

چند نمونه از جرائم علیه امنیت ملی که قابلیت ارتکاب توسط مطبوعات و رسانه‌ها را دارند عبارت‌اند از:

۱- تبلیغ علیه نظام

۲- تحریک به انجام جرائم علیه امنیت ملی

در کنار اهمیت بالای حفظ و صیانت از امنیت ملی در مقابل جرائم علیه امنیت، اصل آزادی مطبوعات نیز وجود دارد که از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است و در میثاق‌های جهانی و اسناد بین‌المللی نیز مورد توجه قرار گرفته است و در راستای حمایت از آن، روند دادرسی جرائم مطبوعاتی دارای تمایزاتی از جمله وجود نهاد خاصی به نام هیئت‌منصفه و لزوم علنی بودن محاکمات با سایر جرائم می‌باشد تا در مقابل امواج برخاسته از نظر دولتمردان مصونیت خاصی را به این اصل دهد. به‌عنوان مثال بند

۱- حفظ امنیت ملی و نظم عمومی

۲-۱- همراه به حقوق دیگران

بر اساس این دو واقعیت و ضرورت موجود، بررسی جرم انگاری‌های صورت گرفته در حوزه‌ی جرایم علیه امنیت ملی از حیث رعایت و توجه به اصل آزادی مطبوعات اهمیت خاصی می‌یابد. باید جرم انگاری در زمینه‌ی جرائم علیه امنیت یک ضرورت انکارناپذیر است، از طرف دیگر باید جرم انگاری‌های صورت گرفته به نحوی باشد که مانع برای اصل آزادی مطبوعات قلمداد شود.

به بیان دیگر آزادی بیان و آزادی مطبوعات، تمام اهمیت لزوم و ضرورتی که دارند هیچ گاه نمی توانند مطلق و بدون محدودیت باشند و واضح است که تعرض به امنیت ملی، موجب مسئولیت کیفری و مجازات خواهد شد. در این میان لازم است میان آزادی مطبوعات و رسانه ها از یک سو و حفظ امنیت ملی و پاسداشت منافع ملی از سوی دیگر توازن برقرار شود. در کلیه ی کشورها و نظام های - فوقی و اسناد بین المللی سوءاستفاده کنندگان از آزادی مطبوعات همانند سوءاستفاده کنندگان از سایر آزادی ها مورد پیگرد قانونی و کیفری قرار می گیرند، حال چنانچه سوءاستفاده از آزادی مطبوعات منجر به اخلاف در امنیت ملی شود و جرم علیه امنیت ملی تحقق یابد قطعاً بایستی مجازات متناسب با آن در نظر گرفته شود.